

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

УДК 378.046-021.68:796:334

DOI: 10.37026/2520-6427-2020-104-4-133-136

Олександр ВЕРІТОВ,
кандидат наук із фізичного виховання та спорту,
старший викладач кафедри
фізичної культури та спорту
Запорізького національного університету

СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ БАКАЛАВРІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

У статті представлено структурно-логічну схему процесу формування підприємницької культури майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту, яка є своєрідним підсумковим узагальненням принципів, концептуальних положень і педагогічних умов здійснення освітнього процесу. Означена схема передбачає реалізацію певних етапів, які різняться між собою освітніми завданнями, як-от: підготовчого (другий семестр) – знайомство майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту з можливостями інформаційних систем управління проектами, сервісами для створення сайтів та складання ментальних карт, а також прикладними комунікаційними програмами для мобільних пристроїв; теоретичного (третього та четвертого семестри) – формування установки на задоволення потреб інших людей у процесі розробки і втілення власних інновацій, підготовка до здійснення управлінського циклу в підприємницькій діяльності; практичного (п'ятого та шостого семестри) – формування підприємницького мислення; прикладного (сьомого та восьмого семестри) – включення здобувачів освіти до соціальних практик підприємництва.

Ключові слова: підприємницька культура, структурно-логічна схема, освітній процес, інформаційні системи, менеджмент, маркетинг, підприємницьке мислення, соціальні практики підприємництва, варіативність.

The article develops a structural and logical scheme of the process of forming the entrepreneurial culture of future bachelors in physical culture and sports, which is a kind of final generalization of the principles, conceptual provisions and pedagogical conditions of the educational process. This scheme involves the implementation of certain stages, which differ in educational tasks, namely: the preparatory stage (2nd semester) makes future bachelors of physical culture and sports familiar with the capabilities of project management information

systems, services for creating sites and mental maps, as well as communication applications for mobile devices; the theoretical stage (3rd and 4th semesters) deals with the formation of an attitude to meet the needs of others in the development and implementation of their innovations, as well as preparation for the implementation of the management cycle in business; practical stage (5th and 6th semesters) introduces the formation of entrepreneurial thinking; at the final stage of application (7th and 8th semesters) students are involved into the social practice of entrepreneurship. Concerning meaningful components (disciplines) of the main educational program, it is aimed at forming an entrepreneurial culture into two directions: «marketing line» and «management line». These lines run across in the components of the program, which ensures practical use of previously acquired knowledge and skills. A pervasive theme that runs through all components of the process of forming an entrepreneurial culture is the use of information technology, initiated by the discipline «Information Technology in Physical Culture and Sports». The most critical factor in the success of entrepreneurial culture is compliance with the principle of variability, in particular the ability of students to choose alternatives in determining the educational trajectory provided: first, that most disciplines aimed at forming entrepreneurial culture are variable; secondly, the fact that the mandatory components of the main educational program, which are course work and internships, also allow the possibility for students to choose the content of their activities. The structural and logical scheme developed in the article can become the basis of an internally coordinated system of influences aimed at the formation of entrepreneurial culture in future bachelors in physical culture and sports.

Key words: business culture, structural and logical scheme, educational process, information systems, management, marketing, entrepreneurial thinking, social practices of entrepreneurship, variability.

Постановка проблеми. Інституційні та соціальні зміни, технічні та технологічні інновації, які відбувалися в країнах світу впродовж другої половини ХХ – початку ХХІ століть, обумовили динамічний розвиток спортивного бізнесу, зокрема появу підприємств, інститутів та пов'язаних із ними економічних відносин, що передбачають здійснення підприємницької діяльності у сфері надання фізкультурно-спортивних послуг. Лідерські позиції спортивного бізнесу в сучасному світі завдячують масовості та повсюдності поширення спорту, а також значному попиту на спортивні товари й послуги, що постійно зростають.

Низька готовність українців до здійснення підприємницької діяльності та ключова роль системи освіти як найбільш сприятливого зовнішнього чинника в процесі формування підприємницького настрою обумовлюють необхідність більш глибокого розгляду змісту підприємницької освіти, формування підприємницької культури в українських закладах вищої освіти (*далі – ЗВО*).

Зважаючи на суттєве зниження ролі державних спортивних установ в Україні та ненадійність стану приватних ініціатив, низьку конкурентоспроможність на світовому ринку, сьогодні складно спрогнозувати, яким у майбутньому буде вітчизняний ринок фізкультурних і оздоровчих послуг. Саме тому для більш точного розуміння потреб такого ринку кожному випускникові слід розуміти мотиви клієнтів, які бажають займатися фізичною культурою, аби її «монетизувати». Проблема щодо готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до професійної діяльності у підприємницькому форматі сьогодні – неабияк актуальна та перспективна. Відповідно вагому роль в означеному процесі, на наш погляд, відведено саме формуванню підприємницької культури майбутніх фахівців даної галузі в ході освітнього процесу.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Аналіз чинних варіантів вирішення проблеми моделювання освітнього процесу, наведених в роботах М. Буренка [1], Д. Перепльотчикова [8], В. Пономарьова [9], О. Тонне [10], а також актуальних освітньо-професійних програм (*далі – ОПП*), що регламентують зміст освіти зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» [3–7], дозволив зробити висновок, що одним із найбільш конструктивних підходів до вирішення цього завдання є побудова структурно-логічної схеми формування підприємницької культури здобувачів освіти, яка передбачає наявність таких принципів:

- *ясності* – кожен блок такої схеми зрозумілий навіть у випадку «відриву» від загального контексту моделі;

- *сталості* – визначення та опис блоків схеми проводиться з незмінної позиції суб'єкта моделювання;

- *ієрархічності* – кожен із блоків досліджуваного процесу можна деталізувати на окремі функціональні блоки: структурні модулі, змістові модулі, теми, положення) [2, с. 213].

Метою статті є вираження концептуального задуму процесу формування підприємницької культури майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту у формі авторської структурно-логічної схеми як своєрідного підсумкового узагальнення принципів, концептуальних положень і педагогічних умов.

Виклад основного матеріалу. Підприємницька освіта є основоположним механізмом формування підприємницької культури та створення нового прошарку – сучасних підприємців. З огляду на те, що культура, зокрема й підприємницька,

формується впродовж тривалої взаємодії та спільної діяльності людей, формування практичних навичок і моральних принципів підприємницької діяльності відбувається на всіх рівнях освіти. При цьому особливу увагу навчання основам підприємництва та бізнес-планування з використанням сучасних педагогічних технологій та різноманітних методів варто приділяти саме в процесі здобуття вищої професійної освіти.

Для наочного представлення авторського задуму звернемося до моделювання, яке в нашому випадку є досить складним завданням, адже в ході його виконання необхідно вирішити низку завдань, основне з яких – дотримання правил і принципів побудови моделі.

Побудова структурно-логічної схеми формування підприємницької культури дасть змогу:

- представити цей процес як послідовність певних етапів, пов'язаних із засвоєнням здобувачами освіти змісту компонентів освітньої програми;

- уточнити (за необхідності) зміст кожного з компонентів освітньо-професійної програми, що залучені до цього процесу, не втрачаючи загального контексту;

- відобразити взаємозв'язки різних компонентів ООП, показати системні зв'язки між ними;

- представити логіку формування підприємницької культури майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту, окресливши її хронологію;

- полегшити розумову роботу з розвитку первинної ідеї, що виступає засобом пізнання досліджуваної предметної галузі.

Зважаючи на зазначене вище, пропонуємо до розгляду авторську *структурно-логічну схему формування підприємницької культури майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту* (див. рис.), що дозволяє визначити процесуальний характер формування у майбутніх фахівців підприємницької культури. Схема представлена певною послідовністю етапів, що відрізняються між собою передусім освітніми завданнями.

Схарактеризуємо кожен етап більш ґрунтовно.

Перший етап – підготовчий, співвідноситься із другим семестром. На цьому етапі формування підприємницької культури асоційовано з обов'язковою дисципліною «Інформаційні технології у фізичній культурі та спорті».

Завдання етапу – ознайомити майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту з можливостями інформаційних систем управління проектами, сервісами для створення сайтів та складання ментальних карт, а також прикладних комунікаційних програм для мобільних пристроїв; використання означених засобів у контексті підприємницької діяльності.

Другий етап – теоретичний, співвідноситься із третім-четвертим семестрами. На цьому етапі відбувається засвоєння змісту вибіркової дисципліни, як от «Маркетинг фізичної культури і спорту» та «Менеджмент у фізичній культурі та спорті».

Завданням етапу – формування в здобувачів освіти установки на задоволення потреб інших людей при розробці та втіленні власних інновацій; підготовка майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до здійснення управлінського циклу у підприємницькій діяльності.

Третій етап – практичний, триває із п'ятого по шостий семестри. Даний етап тісно пов'язаний із вибірковою дисципліною «Інноваційні технології спортивного тренування й фізичної культури» та «Підприємництво у фізичній культурі та спорті».

Завданням етапу – формування підприємницького мислення майбутніх бакалаврів.

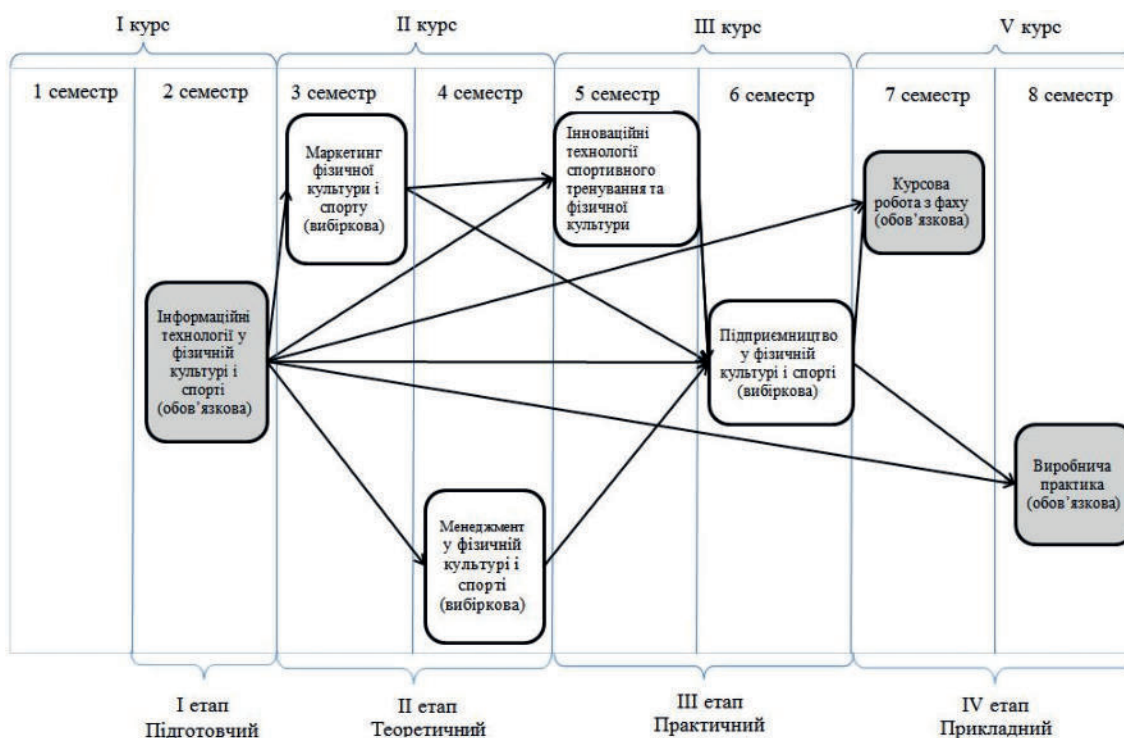

Рис. Структурно-логічна схема формування підприємницької культури майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту

Четвертий етап – прикладний, співвідноситься із сьомим та восьмим семестрами, де обов'язковими компоненти освітньо-професійної програми є курсова робота та виробнича практика.

Завдання етапу – включення здобувачів освіти до соціальної практики підприємництва.

Переконані, що останні два етапи є найважливішими в освітньому процесі, спрямованому на формування підприємницької культури майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту.

За потреби можна виокремити і більш детально описати окремі компоненти освітньо-професійної програми, спрямовані на формування підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту, класифікуючи та описуючи їх відповідно до місця, яке вони займають у процесі, що конструється.

Звернемо увагу на те, що відповідно до представлені вище схеми змістовні компоненти (дисципліни) ОПП, спрямовані на формування підприємницької культури, утворюють дві «лінії»: «лінію маркетингу» та «лінію менеджменту». Означені «лінії» у компонентах програми тісно переплітаються між собою, що передбачає практичне використання попередньо набутих знань і вмінь.

Наскрізною темою, яка проходить через усі компоненти процесу формування підприємницької культури, є використання інформаційних технологій, започатковане під час викладання дисципліни «Інформаційні технології у фізичній культурі та спорті».

Насамкінець варто додати, що найважливішим чинником успішності формування підприємницької культури майбутніх фахівців є дотримання принципу варіативності, зокрема вибір здобувачем освіти власної освітньої траєкторії. У нашому випадку це забезпечується тим, що:

- по-перше, більшість дисциплін, зміст яких спрямований на формування підприємницької культури, відносяться до варіативних;

- по-друге, обов'язкові компоненти ОПП, серед яких – курсова робота і виробнича практика, також передбачають можливість вибору студентом змісту власної діяльності. Наприклад, під час проходження практики – місце її проходження; під час виконання курсової роботи – вибір теми роботи та її обґрунтування.

Зауважимо, що здобувачам освіти якомога раніше слід давати уявлення про заходи, спрямовані на формування підприємницької культури, передбачені ОПП. На нашу думку, найбільш логічно це робити на етапі вивчення дисципліни «Вступ до спеціальності», яка вивчається у першому семестрі та завдяки якій здобувачі освіти ознайомляться з програмою змістових модулів означених освітніх дисциплін, структурою процесу формування підприємницької культури, відповідними формами і методами навчання, а також видами та методами контролю знань.

Висновки. Представлена нами структурно-логічна схема процесу формування підприємницької культури майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту є результатом співвіднесення концептуальних ідей та педагогічних умов реалізації освітнього процесу зі складниками стандарту освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт».

Відповідно до означеної схеми процес формування підприємницької культури інтегрує чотири етапи:

- підготовчий, завданням якого є ознайомлення майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту з можливостями інформаційних систем управління проєктами, сервісами для побудови ментальних карт та створення сайтів, а також прикладних комунікаційних програм для мобільних пристроїв;

- теоретичний, спрямований на формування установки на задоволення потреб інших людей при розробці та втіленні інновацій, а також підготовка майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до здійснення управлінського циклу у підприємницькій діяльності;

- практичний, основне завдання якого – формування підприємницького мислення;
- прикладний, покликаний залучати здобувачів освіти до соціальних практик підприємництва.

Розроблена авторська структурно-логічна схема може стати основою внутрішньо узгодженої системи впливів, спрямованих на формування підприємницької культури майбутніх бакалаврів фізичної культури та спорту. Найважливішим чинником успішної реалізації цього процесу визначено дотримання принципу варіативності, зокрема можливості вибору здобувачем освіти власної освітньої траєкторії.

Подальші дослідження у даному напрямі плануємо присвятити перевірці отриманих на практиці результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Буренко М. С. Формування фаховий компетенцій майбутніх тренерів-викладачів у процесі вивчення циклу професійно-орієнтованих дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2012. 224 с.

2. Мазін В. М. Теоретико-методичні засади організації виховного процесу у дитячо-юнацьких спортивних школах : дис. ... док. пед. наук : 13.00.07. Старабільськ, 2016. 512 с.

3. Освітньо-професійна програма «Фізична культура і спорт» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Галузь знань 01 «Освіта. Педагогіка». Спеціальність 017 «Фізична культура і спорт». Київ : Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», 2019. 21 с.

4. Освітньо-професійна програма «Фізична культура і спорт» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Галузь знань 01 «Освіта. Педагогіка».

Спеціальність 017 «Фізична культура і спорт». Херсон : Херсонський державний університет, 2019. 22 с.

5. Освітньо-професійна програма «Фізична культура і спорт» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Галузь знань 01 «Освіта. Педагогіка». Спеціальність 017 «Фізична культура і спорт». Дніпро : Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту, 2018. 27 с.

6. Освітньо-професійна програма «Фізична культура і спорт» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Галузь знань 01 «Освіта. Педагогіка». Спеціальність 017 «Фізична культура і спорт». Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2017. 19 с.

7. Освітньо-професійна програма «Фізичне виховання» здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Галузь знань 01 «Освіта. Педагогіка». Спеціальність 017 «Фізична культура і спорт». Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2019. 11 с.

8. Перепльотчиков Д. О. Підготовка майбутніх фахівців фізичного освітнього процесу і спорту до організації діяльності ЗВО : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2011. 222 с.

9. Пономарьов В. О. Формування професійно-педагогічної компетентності майбутнього тренера з атлетичної гімнастики у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Запоріжжя, 2010. 20 с.

10. Тонне О. Ш. Умови організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації. *Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць. Серія «Педагогічні науки»*. 2017. № 5 (34). С. 126–136.

Дата надходження до редакції: 15.10 2020 р.

УДК 378.014.61:615.8

DOI: 10.37026/2520-6427-2020-104-4-136-140

Олег ЧЕПУРКА,

здобувач ступеня PhD

кафедри теорії і методики виховання

Рівненського державного гуманітарного університету

СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СУБ'ЄКТ-СУБ'ЄКТНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті виокремлено й схарактеризовано сучасне інноваційне суб'єкт-суб'єктне середовище для підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії в закладах вищої освіти. У сучасному освітньому середовищі спостерігається зміна саме парадигми вищої освіти, яка пов'язана з пошуком таких педагогічних умов і засобів, які б забезпечували ефективну підготовку

майбутніх бакалаврів фізичної терапії до реалій ринку праці, що постійно змінюється. Досягнення конкурентоспроможної якості національної освіти в контексті цивілізаційних змін сьогодення стає пріоритетом модернізації освіти України. У ході діалогового навчання майбутніх бакалаврів фізичної терапії навчають критично мислити,